

Vista pati brīnījās –

● LIENA RIMKUS
● AGRITA MANIŅA

Vienam putnam tik dažādas dzīves. Daļa ikdienu vada, sarindoti vairākos stāvos, platībā, kur ne spārnus atvērt, ne izskrieties. Tomēr šāds putnu izkārtojums vienā kvadrātmetrā spēj saražot 10 olas, kamēr vistas vienā stāvā – vienu vai divas. Tas ļauj vieglāk manevrēt ar cenām tirgū, padarot precīzāku pieejamību dažādiem maciņiem. Bažīgus gan dara jautājums, vai nelaimīgs putns spēj izdēt uzturvielām bagātu un gardu olu.

Ar plikiem graudiem nepietiek

Medzes pagasta lauku sētā "Ziemeļi" ir 80 vistu saime, brūnas Dominant krastojuma. Laimīgās, kā tagad saka par tām, kuras tur brīvi. Šobrīd vistas vēl kūti, bet, kad iestāsies siltāks laiks, kašņāsies un knābās ap māju, ēdīs zāli un visu pārējo, kas trāpīsies ceļā.

Saimniekiem Jānim un Ingai Vītoliem ir padsmīt gadu pieredze vistkopībā, tā ka zina – jo labāki dzīves apstākļi mājputniem, jo tie ražīgāki. Tāpēc vistām klāj salmus, lai būtu sauss, ieslēdz elektrisko apgaismojumu, lai būtu gaišs, aukstā laikā nesiltu ūdeni, gādā labu barību. No plikiem graudiem vien olas nebūs tik kvalitatīvas, arī tik daudz nedēs.

"Pērkam mikroelementus, placinām zirņus, pupas, ko liekam klāt graudiem, un placinām arī graudus, lai tie ātrāk pārstrādājas. Dodam dārzeņus – ķirbjus, kabačus, kartupeļus," Inga uzskata, ka barība nosaka olu kvalitāti. "Lielajās fermās vistām nepieciešamo dod kombinētās barības veidā, tāpēc, man liekas, veikalu olas atšķiras no mājās dētām."

Saimes lielums ir mainīgs. Vecās vistas, kam jau ap 18 mēnešiem, pārdod, jo vairs nedēļ kā agrāk, un vietā nāk cālīši. Tos perina mājas inkubatorā no pašu olām. Savā ziņā – laimes spēle,

jo izšķīlas daudz gailēnu; ko ar tiem lai iesāk? Tie tikai ēd, kaujas un dzied, neļaujot ciemiņiem izgulēties.

"Gribētos jau, lai visas vistas dēj katru dienu, bet tā nesanāk, ir ap 50 olām. Tās galvenokārt nopērk vietējie cilvēki, kolēģi, ir arī dotas "Martas kioskam" Grobiņā un restorānam "Spīķeris" Liepājā. Aprīlī tas sāks jauno sezonu, droši vien ņems atkal," Inga zina, ka "Ziemeļu" olas izmanto galvenokārt saldēdienu pagatavošanā. Bezē sanākot īpaši labs. Restorānā teikts, ka veikala olas nevarot tā uzputot. Laimīgo vistu olas slavējot arī Jāņa māsa, kas ir kūku cepēja.

Jānis iesaka cilvēkiem droši turēt vistas, jo olu noiets garantēts, tās ēdīs vienmēr. Vītoli pat nespēj pieprasījumu apmierināt. Taču jābrīnās, ka, sākot no cāļu izšķīlšanās, tie aug sešus mēnešus, kuros saimnieki neiegūst neko.

"Mums ir arī bijis, ka salmoneļozes dēļ nācās nokaut visas vistas, toreiz bija kādas 200," saimnieks atklāj. Kūts dezinficēšana bija liels darbs, ar ķīmikālijām mazgāja divas reizes. Ēka ir no sendvičpaneļiem ar metāla sienām, tāpēc varēja to darīt. Būtu no koka, tad jānodedzina tāpat kā dēļu un laktas. Pagāja divi trīs mēneši, kūti drīkstēja laist vistas, tad iegādājās cāļus un sāka visu no jauna.

Uz jautājumu, vai grūtās situācijās rokas nenolaižas, Inga atsmeļ, ka ik pa laikam griboties vistkopību beigt. "Ziemeļos" audzē arī gaļas liellopus, paliktu pie tiem. "Bet atnāk pavasaris, dubļi apžūst, izlaižam vistas laukā, un viss atkal liekas labi," Inga atzīst, ka būtu žēl arī visu saimi pārdot.

Vītolu ģimenes ēdienkarte bez olām nav iedomājama. Ēd tās dažādos veidos un daudz. "Salātos olu ir vairāk nekā visa pārējā," saimniece joko, ka varot taču atļauties. Arī plāno pankūku mīklā – trīsreiz vairāk olu nekā parasti. To gatavo nevis ar pienu,

bet ūdeni, un pankūkas sanākot gumijainas, visiem tādas garšojo.

Liendienām olas krāsos, bet vienkārši – sīpolu mizās. Un dārzā paslēps neilgi pirms meklēšanas, tāpēc ka augstāk noliktas aiznes žagatas, bet no zemes savāc pašu suņi. Tāpat vārnas uzreiz ir klāt, kad redz, ka kaut ko noliek.

Moku skaitlis – trīs

Ne visus putnus sagaida tāda dzīve kā minētajā saimniecībā. Tie, kas nonāk sprostos, drīzāk dēvējami par dējējobjektiem, no putna tur palicis gaužām maz.

"Sprostos turētās vistas atgādina spokus. Novājinātas un bālas – viņas ir tikai attāli līdzīgas veselīgām vistām," teikts *atbrivo.lv* vietnē. Pievienotie foto, kuros redzami arī putnu līķi un izmisuma pilni video, vienaldzīgu atstāj vien reto.

Biedrības "Dzīvnieku brīvība" vadītāja Katrīna Krīgere laikrakstam stāsta, ka situācija šobrīd mainās uz labo pusi, bet lēnām. "Latvijā likumīgs aizliegums dējējvistu sprostiem vēl netiek apsvērts. Citviet pasaulē aizliegumi vistu turēšanai sprostos ir jau pieņemti – Austrijā, Vācijā, Luksemburgā, Šveicē, Čehijā, Dānijā, 11 ASV štatos, šobrīd arī Igaunijā par to notiek politiskas diskusijas. Pirms dažiem gadiem Eiropas pilsoņu iniciatīva par aizliegumu lauksaimniecības dzīvnieku turēšanai sprostos veiksmīgi savāca 1,4 miljonus pilsoņu parakstu un pirmajā izskatīšanā Eiropas Parlaments to pārliecinoši atbalstīja. Tālāk Eiropas Komisijai līdz 2023. gada beigām bija jāizstrādā detalizēti likumprojekti priekšlikumi, tomēr tā solīto nepaveica. Pavisam atcelts gan nekā netika, tomēr termiņi kavējas un par tālāko virzību ir bažas. Sākotnēji izvirzītais mērķis par sprostu aizliegumu līdz 2027. gadam izskatās gana ambiciozs."

Lai nu kā, Eiropā jūtama pārtikas tirdzniecības un ražošanas uzņēmumu pretimnākšana, tie vairs neiepērk sprostos dētās olas.

Viens no piemēriem Latvijā ir akciju sabiedrība "Balticovo", kura izlēma beigt sprostos dētu olu ražošanu. Visdrīzāk šo procesu mudina lielveikalu paustā nostāja, sākot no 2025. gada atteikties no šādu produktu tirdzniecības.

"Ja 2018. gadā no sprostiem Latvijā nāca vidēji 95% olu, tad šobrīd tie ir aptuveni 76%. Protams, ražošanas reforma prasa laiku un līdzekļus. Pagaidām vēl Latvijā un citur Baltijā lielākā daļa olu nāk no sprostiem, taču pārmaiņas strauji uzņem gaitu, jo interese atteikties no sprostu olām pārtikas sektorā ir ļoti pārliecinoša. Piemēram, Dānijā vai Zviedrijā tikpat kā vairs neražo trešā numura olas, jo viņi šo proce-

su aizsāka vairākus gadus pirms mums," skaidro biedrības vadītāja.

K. Krīgere atgādina, ka arī patērētājs no malas var ietekmēt situāciju: "Vispirms jau pašiem nepirkt sprostos dētās olas, kas apzīmētas ar numuru 3. Otrkārt, pieprasīt atbildīgu rīcību no pārtikas uzņēmumiem. Latvijā vairums lielo pārtikas uzņēmumu jau atsakās no sprostos dētajām olām, taču daži vēl vilcinās. Ikviens no mums var parūpēties, lai vistām nebūtu visu mūžu smagi jācieš, stāvot saspīestībā uz metāla režģiem šauros sprostos, kuros tās nevar pat normāli pastaigāt vai izplest spārnus. Attieksme pret dzīvniekiem apliecina mūsu pašu cilvēcību." >>>

ES DOMĀJU TĀ: CIK OLU APĒDAT NEDĒLĀ?

Samanta Goldberga – studē un strādā: – Sešas. Katru dienu tās neēdu. Visbiežāk gatavoju

vienkārši – uzcepu uz pannas. Retāk uztaisu olu kulteni. Veselībai labi, ka olās ir olbaltumvielas, nav sliktu tauku. Kad vēl dzīvoju pie māmmas, vārījām olas, svinējām Lieldienas. Kopš studēju, tā vairs nesanāk, bet kā nu Lieldienās bez olām!

Džaba Abciauri – strādā: – Vismaz desmit. Strādāju smagu fizisku darbu,

un tāpēc vajag spēku un kārtīgu pārtiku. Pa divām cieti vārītām olām apēdu otrajās brokastīs kopā ar kādu sarkano zivī un sviestmaizi. Esmu pareizticīgs, tāpēc mūsu Lieldienas būs citā datumā, ne šosvētdien.

Marina Baškato – nestrādā: – Man ir divi bērni, un nedēļā pa visiem kopā varam apēst

pat divdesmit olu. Gatavošana vienkārša – vāru vai cepu. Sātīgi sanāk, kad uz pannas uzliek sagrieztu desu un apcep, tad virsū olas. Arī apcep. Vēl lepnāk, ja uzliek un izkausē sieru. Ēdot vēl klāt majonēzi. Ļoti garšīgi ar maizi.

Tamāra Barkanova – liepājniece: – Kādas sešas... Bet es tās necepu, nevēru, omleti netaisu.

Lai gan – retu reizi apēdam pa kādai mīksti vārītai. Olas vienmēr lieku klāt, kad gatavoju mīklu, piemēram, pīrādziņiem. Tos cepu ar kāpostiem, āboliem. Ģimenei ļoti garšo. Olas ir brīnišķīgs produkts, kas vienmēr ir mājās. Tās noder dažādu ēdienu gatavošanai.

Antons Jurkus – pensionārs: – Dažas, nevaru pateikt, cik konkrēti. Katru dienu

noteikti nē. Man nav problēmu ar ēdienu – varu ēst visu pēc kārtas. Arī sausu maizi. Liendienās, protams, olas būs, bet vairāk par divām nevaru notiesāt. Meita nopērk un izvāra.

DAIGA LUTERE
EGONA ZĪVERTA FOTO